

Svenskarna var inga medlöpare

- *krönika i Östgöta-Correspondenten 2009-11-28*

"I Sverige ryckte till och med de politiska kommentatorerna på axlarna", skrev tidskriften Neo häromnumret i en ingress till en artikel om USA-presidenten Ronald Reagans maning till sin sovjetiske kollega 1987 att riva Berlinmuren. I en kolumn om murfallet i Metro spädde Johan Norberg på med att "de enda utom diktatorerna som inte jublade var nog svenskarna".

Hos Forum för Levande Historia i Gamla Stan i Stockholm pågår en utställning om svenskars syn på Kambodja under röda khmererna där det påstås att den överslätande bild som gavs i Sverige bidrog till att förlägna massmorden och skräckväldet.

Men det här är ju inte sant.

Om man läser hela artikeln i Neo framgår klart att politiska kommentatorer och ledande beslutsfattare i väst över lag uppfattade Reagans tal som föga förpliktande retorik, inte i första hand svenskar. Omedelbart efter muröppningen för 20 år sedan fanns många som uttryckte oro för de storpolitiska konsekvenserna. Men det var framförallt Frankrikes president Mitterrand och Storbritanniens premiärminister Thatcher - då och nu en ikon i nyliberala kretsar - som ville förhindra Tysklands återförening, inte Ingvar Carlsson. Jan Myrdals och hans resesällskskaps rapporter från de röda khmerernas Kambodja är en skamfläck. Men det var de röda khmerernas självständiga ställning till Sovjet som förnedrande länge gav dem västvärldens och FN:s erkännande.

Förvisso var många i svensk ungdomsvänster och solidaritetsrörelse när det begav sig alltför ofta troskyldiga i sitt stöd till befrielseströrelser vilkas demokratiska vilja de överskattade. Olof Palmes småstatsdoktrin i engagemanget för avkolonisering inriktade sig på folks och nationers frihet mer än enskilda människors fri- och rättigheter. Visst innebar avspänningspolitiken under det kalla kriget och rädslan för ett kärnvapenkrig som skulle förgöra oss alla att det kommunistiska väldet i Central- och Östeuropasystemet togs för givet och inte möjligt att störta. Direkt pinsamt blev det när utrikesminister Sten Andersson inte kunde förstå och stödja de baltiska frihetssträvandena från sent 80-tal.

Men inte var den stora majoriteten svenskar (inklusive merparten på vänsterkanten) för den skull några sovjetiska medlöpare.

Den denna jubileumshöst ibland förenklat förkättrade avspänningen hade faktiskt ökad frihet för vanliga människor som drivkraft och syfte. Genom Tysklandspolitiken på 70- och 80-talen fick östtyskar ta emot besök och lära känna släkt, vänner, varor och idéer från väst. Det blev sprickor i muren, till och med fler och mera långtgående än vad man kunde ana. Att Sverige var det land efter Västtyskland som var mest aktivt i de kontakterna ska vi vara stolta över.

Och i Polen var svenskar bland de mest djärva och långtgående i sitt stöd till motståndsrörelsen. Svenska LO stödde den fria fackföreningsrörelsen och förmedlade i all hemlighet medel och utrustning också från Ronald Reagans (!) USA till Solidaritet.

Så visst jublade också vi i Sverige hösten 1989. Vi hade som nästan alla andra inte vågat tro att muren skulle kunna falla. Just därför hade nog vi som någon gång smugglat jeans och LP-skivor till vänner i östra Berlin flest glädjetårar i ögonen.

ANDERS MELLBOURN